

HANYAS VAGY?

hangos diapozitív-sorozat szövegekönyve

Szilágyi György rádiómonológja alapján összeállították:

Dr. Kende Péter, Vass József, Zsebényi József

(A hangszalagon a szöveget Kálmán György mondja el)

*A KISZ Budapesti Bizottság
Agitációs, Propaganda és Szabadidős Osztálya
megbízásából készítette
a Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1983*

Mi, akik az 1950-es, 60-as években születünk, egyelőre ritkán tesszük fel magunknak és egymásnak a kérdést: hanyas vagy?; mibe születtél?; milyen idők járnak körülötted?. Pedig mi is, ahogyan benne élünk mindennapjainkban, egyúttal „csináljuk a magunk történelmét”, igaz — ahogyan az előbbi idézet teljes szövege is megjegyzi — „nem a magunk választotta körülmények között”. A mi körülményeink többsége ugyanis az, amit a szüleink generációja létrehozott. Amit az előttünk járt nemzedékek kiharcoltak és elmulasztottak, amit elértek és csak szerettek volna elérni, amiért dolgoztak, amit szerettek és amitől borzadtak, amit vállaltak és amit megtagadtak, és amire ma megfáradva örömmel vagy szomorúan néznek, ami ma is az életük.

Ismerjük mi eléggé ezeket a körülményeket? Tudjuk, hogy ki volt Róbert bácsi és milyen társadalom volt az, amelyben ő intézménnyé válhatott, hogy tényleg mi volt az a fchérterror, hogy mi volt a felvidéki vagy az erdélyi bevonulás, a Don-kanyar, az ostrom, az új forint, a népi kollégiumok és a hosszú tapsok, az ÁVH és Rajk László, a Köztársaság tér és a Korvin-köz, hogy mi is az, hogy konszolidáció és hogy infarktus, hogy szüleink beszélgetés közben miért tudják mindenkiről, hogy szocdem volt-e, hogy elégette-e a párttagsági könyvét vagy rögtön bement-e az új karhatalomba, hogy miért volt természetes harmincegynéhány évesen magas vezető pozícióba kerülni és hogy mit szeretnének nekünk a stafétabot mellé tudást, érzéket, érzékenységet is átadni.

Pedig mi is tudjuk: „aki elfelejti a tegnapot, arra ítéltetik, hogy újra átélje azt.” Szüleink tegnappa a mi tegnapunk is. Mi főleg a mát szeretnének érteni, de ez lehetetlen a tegnapok ismerete nélkül. Ehhez szeretne némi segítséget adni hangos diafilmünk.

Néhány évvel ezelőtt Szilágyi György: Hanyas vagy? című rádió-monológja kirobbanó sikert aratott. A Rádió többször megismételte, majd megjelent lemezen, kazettán, sokan ma is emlegetik egyes sorait, de biztosan vannak sokan azok is, akik még nem ismerik és azok is, akik szívesen hallanák újra.

A monológot mi most változatlanul jelentetjük meg, leszámítva az elejére és a végére szerkesztett zenei betéteket. Műfaját azonban megkíséreltük kissé megváltoztatni: a szövegre épülő diasorozattal. A képek tulajdonképpen semmi többre nem vállalkoznak, minthogy illusztrálják a szöveget, megpróbálják a hallottakat egyúttal láthatóvá is tenni. Reméljük azonban, ezzel azt segítjük, hogy ez a nagyon fontos mondani-való még közérthetőbben és még többekhez juthasson el.

A hangosított diaműsor időtartama 30 perc. Kérjük a felhasználókat, lehetőleg a Hanyas vagy-ra ennél több időt szánjanak és beszéljék is meg a látottakat-hallottakat. Valószínűleg semmilyen közegben sem lenne szerencsés végignézni a műsort, majd felállni és hazamenni — érdeemes utána megvitatni: mit váltott ez ki belőlünk, mit gondolunk erről a műltről és erről a jelenről, a 28-asok generációjáról, a mai és a holnapi fiatalokról.

A szövegekönyvben jelölt részeknél a pontos képváltás az előadás hatásfokát meghatározhatja, ezért a vetítést érdemes jól begyakorolni.

(Sötétben kezdjük, hangszalag beindításával)

Hiába menekülsz, hiába futsz, * (1)
a sorsod elől futni úgyse tudsz,
mert sorsunk nekünk, vagy végzetünk,
hogy egymásért szenvedünk. * (2)

(A Radetzki-induló alatt az impresszum kocka jelenjen meg)

Szilágyi György

HANYAS VAGY? * (3)

Hanyas vagy? 28-as?
Mi félszavakból megértjük egymást. * (4)

Ugyanazt a nótát fújjuk, nem igaz? Emlékszel? * (5) Nekünk mindig az első világháborúról meséltek gyerekkorunkban. * (6) És első világháborús dalokat énekeltek a fülünkbe. * (7) Anyánk vasalt, vagy a varrógépet taposta, mi lekuporodtunk a sparherd mellé, és hallgattuk, ahogy énekel. * (8)

Ott ahol a Dnyeszter vize zúg...

Estére indul az ezred...

Ágyucsőre tábornótíz világít... * (9)

Dalol a nyomor! — mondta nagyapa, aztán ő is rázendített: Ne sírjatok budapesti lányok, visszajövünk még hozzátok, valaha, valaha, * (10) vagy soha!

Emlékszel, mit kiabált a nagyapa álmában? * (11) „Hauptangriff von rechts! Batteri vier schiess ab!” Meg azt, hogy * (12) „Gewehr aus!” Nagymama meg mindig azt énekelte: * (13) Megállj, megállj, te kutya Szerbia!

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást.

Azt mondod: kisantant, azt mondom: nagyantant! * (14) Azt mondod: srappell, azt mondom: Maschingewehr! Nekünk a béke tizennyolcadik esztendejében folyton az elveszett háborúról meséltek?! * (15) Mi nyolcéves korunkban már kívülről fújtuk a tábornokek nevét! Höt-zendorfi Konrád, Ermolli, Pilsudski, Ludendorff, Cadorna! * (16) Különösen ezt a Höt-zendorfi Konrádot kedveltük. Jól lehetett ropogtatni: Höt-en-dorfi Kon-rád! * (17) Aztán megtanultuk a csataterék nevét: Ravaruszka, Doberdo, Verdun, Limanova, Przemysl, Gorlice! Nagyon tanulékony gyerekek voltunk. Minden érdekelt bennünket. * (12) Milyen pipája van a bácsinak? Fric Watson, fiacskám! Milyen pisztolya van a bácsinak? Smith Wasson, fiacskám! Fric Watson, Smith Wasson! Mi félszavakból megértjük egymást. * (19) Emlékszel, nagymama mindig a császárt emlegette! Ferenc Jóska alatt más világ volt, jobb világ volt! * (20) És Károly királyt, Zitát, meg azt a zabálnivaló kis trónörököszt, az aranyfürtű Ottót, aki loknikban hordta a haját! A kis Ottó, Ottóka. Mennyit húzták a fülünkbe! * (21) Meg is tanultuk a nevét. Könnyen tanultunk, hiszen csak nyolcévesek voltunk. Emlékszel, nagypapa mindig a forradalmat emlegette. * (22)

De Károlyi nevén túl nem merészkedett senki! A kommünről mindenki hallgatott. * (23) Kun Béla nevét nem merték kiejteni előttünk. Vilmos császárárt igen, * (24) Szamuelyét soha! A magyar huszárokról igen, * (25) a Lenin-fiúkról soha! Monarchiáról igen, * (25) proletárdiktatúráról soha! A nem—nemsoháról igen, * (27) a mindenamienkről soha! Komédiázta előttünk, öregem, komédiázta! * (28) „Tanulj meg, fiacskám komédiázni, mert minden-minden csak komédia...”

Hányas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (29)

Viribus unitis! Kisezüst, nagyezüst! Signum Laudis, arany vitézségi érem! Hallgatni arany! * (30) Ebben az országban mindenki félt. Félték a tegnaptól, a mától, félték a jövőtől. Minket is félelemre neveltek. * (31) Ne szólj szám, nem fáj fejem. Mindig volt szegény, mindig volt gazdag. Imádkozzál és dolgozzál. Ez a világ rendje. * (32) Jártál leventére? Én is. Jobbra át, balra át, hátra arc! Díszlépés! Ūristen! * (33) Bennünket gyerekkorunktól kezdve egzeciroztak! Mi az egész ifjúságunkat végigmeneteltük. * (34) Minket elvitt a rendőr, ha hiányoztunk a leventéről. Minket megverték az őrszobán. * (35) és többé nem hiányoztunk a leventéről. Nekünk a tornaóráink menetgyakorlatok voltak. Mi a negyedik elemiben fegyverforgatást tanultunk. Mi minden nap elmondtuk fennhangon * (36) a *Hiszkekegyet*. Mi a német órán németül mondtuk a *Hiszkekegyet*. Ich glaube an einen Gott, ich glaube an ein Vaterland... Emlékszel? * (37) Nekünk kötelező volt templomba járni. És tilos volt nyilvánosházakat látogatni. * (38) Mi Bocskai-kabátot hordtunk, és fehér toll volt a sapkánkba szúrva. * (39) Minket az új háborúra neveltek. *A bolsevizmus elleni harcra neveltek.* * (40) *A vörös veszedelem ellen neveltek.*

Hányas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (41)

Azt mondod: Somogyi-Bacsó, azt mondom: Sacco-Vanzetti. Azt mondod: Matuska, * (42) azt mondom: Biatorbágy! Azt mondod: Francia-Kiss, azt mondom: Héjjas! Azt mondod: Ostenburg, * (43) azt mondom: Prónay! Ūristen! Mi mindent tanultunk meg! Mi mindent láttunk! * (44) Láttuk a frontharcosokat, tölgyfaleveles sisakban menetelni a Legfelsőbb Hadúr színe elé. Kadétokat, ludovikás tiszteket, utcán felpofozott bakákat, csendőröket, apácákat! * (45) Láttuk a *kubikos bŕzét* a Teleki téren, és a *cselédkorzót* a Keleti előtt! * (46)

Láttuk az első világháború rokkantjait. A Bruszilov-offenzíva élve maradt halottjait. Hallottuk a gégek helyén csillogó fémcsövek sípolását. * (47) Mi lŕhúst ettünk és számarzszirt kentünk a kenyérre. * (48) Mi részesei voltunk a Nyomorenyhító akciónak. Bennünket felöltöztetett a Fŕméltságú Asszony. Nekünk használt ruhákat adott a háziúr felesége. * (49) Mi kezetsókoltunk a háziúr feleségének. Mi karácsonyi csomagot kaptunk jószívű asztaltársaságoktól. * (50) És láttuk Budapest felett a Gráf Zeppelint, meg azt a kétfedelű repülőgépet, * (51) amely éjszakánként a Schmoll-pasztát hirdette a szárnyain. * (52) Láttunk *munkanélkülieket, havat lapátoló ügyvédeket, és taxisofŕrre átképzett orvosokat.* * (53) Hallottuk a kintornások szívettépŕ zenéjét. * (54) Hallottuk a rádióban beszélni Hitlert és Mussolinit. Mi tudtuk, mit ebédelt Hitler a bécsi bevonulás után. Azt mondod: Hitler! Azt mon-

dom: Horst Wessel! * (55) Azt mondod: Mussolini! Azt mondom: Marcia su Roma! * (56) Minket leszedtek a rendőrök a villamos ütközőjéről. * (56) Mi csikket szedtünk, szenet loptunk a vagonokból, és kiszaggattuk a kerítések léceit tüzelőnek. * (58) Mi úgy nőttünk fel, hogy nem ismertük a villanyt. Mi úgy nőttünk fel, mint a gaz. Nekünk petróleumlámpa nyomorította szemünket. * (59) Mi sohasem voltunk jó tanulók. Minket eltanácsoltak a középiskolából. Mi korán kezdtünk dolgozni és dohányozni. * (60) Mi örökké *éhesek voltunk*, és ahhoz húztunk, aki enni ad. * (61) Mi ma is gyorsan eszünk, ma is zabálunk, mintha attól félnénk, hogy valaki elveszi előlünk a tányért. * (62) Mi cipőt pucoltunk, triciklit hajtottunk, csomagot cipeltünk. * (63) És együtt bőgtünk anyánkkal, amikor a végrehajtó lefoglalta maradék bútorainkat. Mi láttunk kilakoltatást, utcára kirakott vaságycat és szalmazsákokat. * (64) És szalutáltunk a Hősök emlékműve előtt, ha arra mentünk villamossal. * (65) Láttuk az áldást osztó Pacelli biborost, a későbbi pápát, az Eucharisztikus kongresszuson. * (65) És láttuk a levest osztó *Róbert bácsit*. Mi kokárdát viseltünk, sastollat viseltünk, * (67) *sárgacsillagot viseltünk*.

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (68)

Azt mondod: Luftgefahr! Azt mondom: Fliegeralarm! Nekünk légósisakot nyomtak a fejünkre. Mi égő házakat oltottunk, és kiástuk a fel nem robbant bombákat. * (69) Azt mondod: Danzig. Azt mondom: Korridor! * (70) Azt mondod: *Leningrád!* Azt mondom: blokád! Mi megtanultuk az iskolában, hogy „húzzunk egy merőleges vonalat...” * (71) Mannerheim-vonal, Siegfried-vonal, Maginot-vonal. Nekünk a háború volt az ifjúságunk. * (72)

Azt mondod: Tobruk. Azt mondom: Bizerta. Azt mondod: Bengazi. Azt mondom: El Alamein. * (73) Mi a hétköznapi fasizmus idején voltunk szerelmesek. * (74) Mi nyilvánosházakba jártunk, és személyesen ismertük a prostituáltakat. És ma találkozunk velük az utcán, akikből már öregasszonyok lettek, a szemükbe nézünk, és nem tudunk mit kezdeni magunkkal. * (75) Mi megtanultuk a fasiszta indulókat. „Napkeleti vizeken hömpölyög az ár, nézd a kéklő Fuzsimát, mennyi nap-sugár...”

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást.

Azt mondod: Berlin! * (76) Azt mondom: Reichstag! Azt mondom: Giovinezza! Azt mondom: Facetta nera! * (77) És újra megtanultuk a tábornokok nevét. Azt mondod: Africacorps! Azt mondom: Rommel! Azt mondod: Guderian! Azt mondom: Rundstedt! * (78) Mi megnéztük a mozikban a fasiszta filmeket. Lützow sasok, Stukák, GPU, Jud Süss, Alcazar! Mi ismerjük a repülőgéptípusokat. * (79) Mi láttuk a bevetésre induló Messerschmidteket, Focke Wulfokat és Stukákat! * (80) És láttuk a bevetésre érkező Musztángokat, Spitofireket, Moszkítókat és Liberatorokat! * (81) Láttuk a Raták szárnyán a vörös csillagokat, amint a vérző Buda fölé repültek. * (82) Azt mondom: Wildebruck. Azt mondom: Buda. Azt mondod: Brest. * (83) Azt mondom: Pearl Harbour. * (84) Azt mondod: Cherbourg. Azt mondom: Tagan Rog. * (85)

Azt mondd: I. G. Farben. Azt mondom: *Ciklon B*. Mi félszavakból megértjük egymást! * (86) Apád mi volt? Kommunista? Apád mi volt? Szocialista? * (87) Apád mi volt? Ébredő magyar? Itt a legtöbb családnak volt egy ügyeletes szégyenboltja, * (88) akinek a nevét nem volt szabad kiejteni, akit letagadtak, agyonhallgattak. * (89) Ez egy kis ország. Itt valakit mindig el kellett bújtatni. Hogy ne találják meg a fehérek, * (90) hogy ne találják meg a vörösök. Itt a legtöbb családban volt hívő és hitetlen. Baloldali és jobboldali. Katolikus és zsidó. Ez egy kis ország. * (91) Itt mindenki érdekelve volt valamilyen politikai mozgalomban. Pro és kontra. Itt egyszer az életben mindenkinek kihúzták a politikai nyeroszámát. Itt egyszer az életben mindenki leszámolhatott az ellenségével. * (92) *Itt a leszámolóval is leszámoltak*. Ez egy kis ország. Olyan mint egy nagy család. * (93) Ebben a városban több feljelentés futott be a Gestapóhoz, mint a többi európai nagyvárosban együttvéve! * (94) Miközben a kávéházakban azt énekelték, hogy „Szeressük egymást gyerekek...”

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (95)

Nekünk cigarettát dobáltak a németek a vagonokból. * (96) Nekünk cigarettát dobáltak az oroszok a vagonokból. * (97) Mi megtanultuk az Erikát. Mi megtanultuk a Katyusát. * (98) Mi üzeneteket vittünk és röpcédulákat szórtunk. Mi nem tudtuk, hogy mit csinálunk. Mi mindig tudtuk, hogy mit csinálunk. * (99) Ránk dőlt a pince, felrobbant fejünk felett a ház, * (100) az osztálytársunkat széttépte az akna. Nekünk ellopták az ifjúságunkat! * (101) Mi hölgyeim és uraim, kedves elvtársak, csoda, hogy még az eszünknel vagyunk! Mi még az utcai zöldék falán is azt olvastuk, hogy: nem-nem-soha! Velünk szállóigéket magoltattak be! * (102) Belénk égették; hogy: Justice for Hungary! Turul madár, Hadak útja, Csaba királyfi, Édes Erdély, * (103) Ott, ahol zúg az a négy folyó, Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország... * (104) Velünk megtanították Rothermere lord nevét, Zdravetz nevét és Papp-Váry Elemérné nevét. Itt a hentesüzletek kirakatában kolbászból rakták ki *Csonka Magyarország térképét*, * (105) és disznósírból mintázták meg Horthy Miklós mellszobrát! Itt vasútállomások virággyeibaiban betűalakúra nyírták a fűvet és a betűk azt hirdették, * (106) hogy: „Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!” * (107)

Mi a Sztrecsnyói piros virágokon nevelődtünk. Mi leventének, ágyú-tölteléknek, deportálnak jók voltunk. * (108) Éhenhalni, megfagyni jók voltunk. Minket lőtték le, amikor vízért mentünk. * (109) Belénk vágott az aknaszilánk, amikor visszamerészkedtünk a lakásba, hogy lehozzuk anyánk otffelejtett kendőjét. * (110) Minket öleltek magukhoz a férfi nélkül maradt, kiéhezett hadiözvegyek.

A mi szeretőink fáradt ölü asszonyok voltak. Pedig csak tizenhatévesek voltunk. * (111) Egykorúak, de nem egyszívűek. Egykorúak, de nem egyakaratók. * (112) Tiszták és mocskosak. Igazak és becs-telenek. Nincs még egy nemzedék, amelynek tagjai ilyen messzire kerültek egymástól. De az igazak nem vesztették szem elől egymást. * (113) Mint ahogy a gazemberek is egymásra találtak. Valamennyien 28-asok.

Kívégzők és kivégzettek. Bűnösök és ártatlanok.

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (114)

Azt mondod: Eisenhower — azt mondom: Zsukov * (115) Azt mondod: Patton — azt mondom: Malinovszkij, Bradley, Timosenko, Vorosilov, Montgomery. Azt mondod: Monte Cassino — * (116) azt mondom: Sztálingrád. Azt mondod: Enola Gay — * (117) azt mondom: Hiroshima. Azt mondod: Coventry — azt mondom: Nagaszaki. Mi félszavakból megértjük egymást. * (118) Mi átéltük *Budapest ostromát*. Nem azt az ostromot, amit a híradóban mutatnak egyszer egy évben. * (119) Azt a néhány diszkrét filmkockát, az égő Kossuth Lajos utcában imbolygó lóval. * (120) Hanem sokezer ágyú és löveg pergőtüzét! Nem azt a légitámadást, amit a híradóban mutatnak egyszer egy évben. * (121) Azzal a telibetalált, szárnyaszegetten lehulló árva repülőgéppel. Hölgyeim és uraim, kedves elvtársak! * (122) Budapestet 1944. nyaratól kezdve, hónapokon át többezer repülőgép támadta. * (123) Tönkre bombáztak bennünket, ha még nem méltóztattak elfelejteni, ugyanúgy tönkre bombáztak, mint Ludwigshafent, Essent, vagy Düsseldorfot! * (124) A városliget fáin úgy lógtak a széttépett emberi testrészek, mint karácsonyfán a szaloncukor! * (125)

Mi nemcsak azt a maroknyi nyilas pártszolgálatost láttuk, akik lassan már visszaköszönnek nekünk a diszkrét filmhíradó kockáiról. Azt a nyolc-tíz Beszkárt-kalauzt, * (126) akik Kun páter vigyázó tekintete előtt éppen kiszaladnak egy földszintes ház kapuján. * (127) Mi láttuk a Dunát, ahogy élettelen, legyilkolt emberek százeit vitte a víz... Bennünket nem hívtak be katonának. Mi akkor még csak tizenhatévesek voltunk. * (128) De a mi korosztályunkból kerültek ki a Szent László hadosztály páncélfausztos *sihederei*, a *nyilaskeresztes sűvölvények*. * (129) és az SS magyarajkú alakulatainak véreskezű kamaszai. * (130) És közülünk kerültek ki az üzenetvivők, hírvivők, röpcédulázók és a hullaszállítók is! Mert ez a korosztály, mint a klinikai ló, magán viselte korának minden tünetét.

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (131)

„Sose hátra, csak előre, ez legyen a jelszavunk, minden ellent összetörve, * (132) igazságért harcolunk...” Mi érkeztünk a *fényes szellők* hátán! * (133) Megforgattuk a világot. És a világ forgott velünk! * (134) Éhezünk, fáztunk és új indulókat tanultunk. „Megtanultuk mi már ezt a harcot...” * (135)

Hőfűvésben utaztunk a vagonok tetején zabálnivalóért. Minket sodort le a vonat tetejéről az alagút, a mi fejünket vágta le a villanyvezeték kifeszített huzalja! * (136) A mi kezünk fagyott oda a vastraverzekhez. De kinyílt előttünk a világ! * (137) Mi láttuk és hallottuk beszélni Thorezt, Togliattit, Duclost, Dolores Ibarrurit, Tim Buckot, Harry Politot, Kalinyint és Vorosilovot. Mi láttuk és hallottuk Dimitrovot, Titót, Wilhelm Piecket, * (138) Károlyi Mihályt és *Rajk Lászlót*! Mi találkoztunk a Komintern egész gárdájával! * (139) Mi láttuk és hallottuk beszélni Csu-Te marsallt, azt a Csu-Te marsallt, aki harminc évvel később részvéttáviratot küldött Franco halálakor a spanyol kormányának! Azt az Enver Hodzát, akinek utasítására tíz évvel később a szovjet hadihajóknak el kellett hagyniuk Durazzo kikötőjét! * (140) Azt a Csu-En-lajt, aki harminc évvel később elsők között ismerte el Pinochet fasiszta diktatúráját! * (141) Mi állami szolgálatba álltunk, külügyi szolgálatba álltunk, * (142) belügyi szolgálatba álltunk. Mi úgy is-

merjük ezt a várost, * (143) mint a tenyerünket. Mi ismerjük egymást. Mi mindenkit ismerünk. Mi tudunk konspirálni, hallgatni, nem feccsenni, titkot őrizni. * (144) Mi vakon hittünk és látva csalódtunk. Összetörtünk és kiegyenesedtünk. * (145) Mi magasra tartottuk a zászlót, amit később kivertek a kezünkől. * (146) A mi korosztályunkból kerültek ki a nagy koponyák és a húgyagyúak. Minket elfogtak és megverték. És mi elfogtuk azokat, akik elfogtak bennünket. * (147) Mi minden nap azzal ébredünk, hogy máma meghalunk. Nekünk negyven és ötven között már *fehér a hajunk*. Mi bírjuk az italt, vihart, éhséget és fagyot. Ránk lehet számítani. * (148) Ránk kell számítani. Ránk nem lehet nem számítani! Velünk akkor is számolni kell, ha nem számolnak velünk. * (149) Nekünk megölték a legjobb barátainkat. Minket megölték a legjobb barátaink. Mi voltunk a barrikád két oldalán. A baloldalán és jobboldalán. * (150) Mi látogattuk a börtönöket. Bennünket látogattak a börtönökben. Mi cinikusak vagyunk. * (151) Mi a szívinfarktust szívtrombitának nevezzük. De a szívünk, ahogy Dzserzsinszkij mondta, forró, és az agyunk hideg. Bennünket már nem érhet semmi meglepetés. * (152) Minket lelőttek, nekünk *kivágták a szívünket és beletették a pártkönyvünket!* * (153) Ránk sortűzet adtak. Bennünk nem ért véget a háború. Bennünk soha nem ér véget a háború. * (154) Mi békében élünk, gyermekeink homlokát simogatjuk, sétálgatunk a vasárnapi csendben, iszogatunk, diskurálunk, * (155) de agyunkban repülőgépmotorok dübörögnek, sortűzek dörögnek, és harckocsik lánctalpai csikorognak. Mi felkapjuk a fejünket minden fékcsikorgásra. Nekünk felgyorsul a szívverésünk, ha meghalljuk a mentőautó szirénáját. * (156) És énekelünk, folyton csak énekelünk: „Megtanultuk mi már ezt a harcot...”

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (157)

Mi ott voltunk minden április 4-én, és láttuk a karhatalmi századok szuronyerdejét! * (158) És láttuk *Sztálint* a mauzóleumban bebalzsamozva. Mellőlünk sokan kidőltek. * (159) Akik meghaltak. Akikkel tele vannak az ideggyógyintézetek, * (160) akik megőrültek, alkoholisták, vagy bűnözők lettek. Akik nem bírták tovább cipelni a nehéz csomagot. Teremtő Isten, mi minden van abban a csomagban! Ekkora csomaggal nem lehet sehová elutazni. * (161) Pedig mi mindenhová kapunk útlevelet. Minket bárhová simán kiengednek. Rólunk tudják, hogy a világ végéről is visszajövünk. Mi nem tudunk, és nem akarunk máshol élni, csak itt! Nekünk itt még feladataink vannak. * (162) Mi látogattuk az elfekvőket.

Temetjük apáinkat. A 88-asokat, 89-eseket, 900-asokat. Látogatjuk a 19-eseket, * (163) a spanyolosokat, akik sárgára aszalódott testtel hőrögnek vizelettől szétmárt matracukon. Fénytelen szemükben lovasrohalmok, torkolatűzekek villognak. * (164) Látogatjuk őket, akik 15-ben Monte Solarolónál, 17-ben Caricinnél, * (165) 19-ben a Tisza partján, 36-ban Madrid határán hasaltak a géppuska mellett. * (166) A kommun katonáit. Cserni, Szamuely katonáit, egykori Lenin-fiúkat, a Baththyány-palota bőrkabátosait, akiket agyonverték a bukás után, * (167) vasra vertek a bukás után, akik börtönökben rohadtak a bukás után. Akiket kiküldtek, hazaküldtek, visszaküldtek. Akik lebuktak, kiszabadultak és újra lebuktak. * (168) Akik megjárták Európa börtö-

neit, a légerek poklait. Akiknek nem volt soha egy nyugodt pillanatuk, akiket örökké kerestek, akik egymásban sem bíztak. * (169) Akik most levegő után kapkodva belénk kapaszkodtak, s miközben görcsösen szorítják kezünket, asztmás szívvel, ziháló tüdővel, elhaló hangon énekelgetik:

„Megtanultuk mi már ezt a harcot...” * (170) Nézzük őket, összetört testüket, hallgatjuk sípoló tüdejüket, és nem merjük elsírni magunkat, pedig üvöltöni szeretnénk kínunkban. * (171) Melléjük ülünk, mosolyogva föléljük hajolunk, és velük együtt énekeljük: „Megtanultuk mi már ezt a harcot”...

Hanyas vagy? 28-as? Mi félszavakból megértjük egymást. * (172)

Nekünk a hallgatásunk is beszédes. Nem mindegy, kivel hallgat az ember. Mi egymás társaságában szeretünk hallgatni. * (173) Mi tele vagyunk *kitüntetésekkel*. Mi ezeket a kitüntetések megérdemeltük. Csak az a furcsa, hogy túlságosan fiatalok vagyunk a kitüntetéseinkhez. Hiszen még ötven évesek sem vagyunk. * (174) Ennyi kitüntetéset 70 éves korára szokott összegyűjteni az ember. De mi sohasem leszünk 70 évesek. * (175) Ezek a kitüntetések leendő özvegyeink kitüntetései. Ők majd berakják egy dobozba, mert külön-külön sok helyet foglalnának. És egyszer egy évben előveszik majd a dobozból, letörölgetik róla a port, szépen kifényesítik, és újra visszateszik a dobozba. * (176) Amíg be nem kopogtat hozzájuk egy úttörő. Aki a Mókus órs nevében átveszi szocialista megőrzésre X elvtárs kitüntetését. És a kitüntetések átmennek a Mókus órs tulajdonába. Üveg alatt őrzik majd, * (177) egyszer egy évben ők is letörölgetik, kifényesítik szépen, és az órsvezető beszél majd nekik X elvtársról, méltatja érdemeit, elmondja, milyen nagyszerű ember volt, aki ezeket a kitüntetésekkel valaha viselte. A forradalmi mozgalom nagyszerű katonája! * (178) És a zászlót, amit ő kiejtett a kezéből, most mi emeljük magasra, és visszük tovább... * (179)

De még élünk. Még élünk. Pedig már leéltük az életünket. Mi többet éltünk, mint három nemzedék együttvéve. * (180) Sokat láttunk, sokat hallottunk, sokat tudunk. Mégse tudunk semmit. * (181) De még itt vagyunk. Sokfelé. Lent és fent. Mindenütt. Az őrtnyokban. * (182) És az intenzív osztályokon.

Mi 28-asok. * (183) De már tarkónkon érezzük az utánunk nyomuló nemzedék forró leheletét. *Már a nyomunkban vannak.* * (184) *A fiaink. Drága fiaink.* Ők fognak egyszer eltemetni minket, utolsó percünkben ők ülnek majd az ágyunk szélén, és * (125) velünk éneklük, hogy:

„Megtanultuk mi már ezt a harcot...”
Velünk éneklük?! * (186)

(Először elhangzott a Kossuth Rádióban 1976. dec. 3-án)

És most te jössz a sorban * (187)
kinek tudnia kell,
hogy rád is vár még egy dal, * (188)
no de nem ez a dal, egy sokkal szebb,
ami csak a tiéd, ó most figyelj rám, * (189)
adj egy percet nekem az életedből, * (190)

vártam rá, hogy elmondjam, hogy elénekeljem, * (191)
hogy tudd, hogy érezd, hogy kell ez nekem, * (192)
hogy neked szól a gitár, neked csörög a dob, * (193)
neked gyúlnak a fények
és csak neked írom a dalt, * (194)
neked énekelek, * (195)
neked írom a dalt,
neked énekelek. * (196)

(a zene kifutásával a gép kikapcsol)

